

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	VII
ÖNSÖZ	IX
KISALTMALAR.....	XXV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM MEDENÎ USÛL HUKUKU ÇERÇEVESİNDEN BİREYSEL BAŞVURU YOLUNUN ÖZELLİKLERİ

I. BİREYSEL BAŞVURU YOLUNUN TANIMI, KONUSU VE İŞLEVİ	10
A. Bireysel Başvuru Yolunun Tanımı.....	10
B. Bireysel Başvuru Yolunun Konusu	16
C. Bireysel Başvuru Yolunun İşlevi.....	24
II. BİREYSEL BAŞVURU YOLUNUN HUKUKÎ NİTELİĞİ	28
A. Olağanüstü Kanun Yolu Olduğu Görüşü.....	30
1. Görüşün Esasları	30
2. Görüşün Değerlendirilmesi	32
B. Anayasa Hukukuna Özgü Bir Dava Olduğu Görüşü	43
1. Görüşün Esasları	43
2. Görüşün Değerlendirilmesi	45
C. Temel Hakları Korumayı Hedefleyen Bir Hukukî Çare Olduğu Görüşü	50
1. Görüşün Esasları	50
2. Görüşün Değerlendirilmesi	54

a. Bireysel Başvuru Yolunun Hukukî Çare Olup Olmadığı Meselesi	54
b. Bireysel Başvuru Yolunun Ne Tür Bir Hukukî Çare Olduğunun Saptanması	56
III. MUKAYESELİ HUKUKTA BİREYSEL BAŞVURU	61
A. Bireysel Başvuru Yolunun Mukayeseli Hukuktaki Genel Görünümü.....	61
B. Alman Hukukunda	67
C. İsviçre Hukukunda.....	80
D. Belçika Hukukunda	85
E. Avusturya Hukukunda	86
F. Fransız Hukukunda Bireysel Başvuru Yoluna Alternatif Yöntemler	90
IV. TÜRK HUKUKUNDA BİREYSEL BAŞVURU YOLUNUN GELİŞİMİ VE GENEL İŞLEYİŞİ.....	94
A. Bireysel Başvuru Yolunun Gelişimi	94
B. Bireysel Başvuru Yolunun Genel İşleyişi.....	97
V. MEDENÎ USÛL HUKUKU AÇISINDAN BİREYSEL BAŞVURU YOLUNUN KONUSU	105
A. Nihai Kararlar ve Ara Kararları.....	106
1. Nihai Kararlar	106
2. Ara Kararlarının Değerlendirilmesi.....	109
B. Geçici Hukukî Korumaya İlişkin Kararlar	117
C. Çekişmesiz Yargıda Verilen Kararlar	124
D. Takip Hukukundaki İhlaller Sebebiyle Bireysel Başvuru.....	127
1. İcra Takip İşlemleri Sebebiyle Bireysel Başvuru	127
2. İcra Mahkemesi Kararlarının Değerlendirilmesi	133
a. Kesin Hüküm Teşkil Eden Kararlar Bakımından	133
b. Kesin Hüküm Teşkil Etmeyen Kararlar Bakımından.....	135
3. İflâs Süreci Sebebiyle Bireysel Başvuru	138
4. Konkordato Süreci Sebebiyle Bireysel Başvuru.....	141

E. Mahkeme Dışı Uyuşmazlık Çözüm Süreçleri Nedeniyle Bireysel Başvuru	147
1. Arabuluculuk Süreci Sebebiyle Bireysel Başvuru	147
2. Ulusal (İç) Tahkim Süreci Sebebiyle Bireysel Başvuru	151
F. Yabancılık Unsuru Barındıran Yargılamalarda Bireysel Başvuru	156
1. Yabancı Hukukun Uygulandığı Uyuşmazlıklarda Bireysel Başvuru	156
2. Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Sebebiyle Bireysel Başvuru	157
3. Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Sebebiyle Bireysel Başvuru	160
VI. BİREYSEL BAŞVURU YOLUNA BAŞVURABİLECEK KİŞİLER	161
A. Medenî Usûl Hukuku Çerçevesinden Başvurucuya İlişkin Genel Nitelikler	161
1. Başvurucu Olabilme Ehliyeti (Temel Hak Ehliyeti).....	161
2. Başvuru Ehliyeti (Başvuruyu Bizzat Yapabilme ve Yürütebilme Ehliyeti).....	170
3. Başvuru Yetkisi	173
4. Mağdur Sıfatı.....	179
5. Başvuru Arkadaşlığı (Birlikte Başvuru).....	182
6. Başvurucu Değişikliği.....	191
7. Başvurucunun Kanunî ve İradî Temsili	203
B. Medenî Usûl Hukuku Açısından Bireysel Başvuru Yoluna Başvurabilecek Kişilerin Tespiti ve Sınırlanması	208
1. Taraflar ve İlgililer	209
2. Dava Takip Yetkisinde Durum	211
3. Aslı Müdahil.....	217
4. Üçüncü Kişiler	219
a. Fer'i Müdahil.....	220
b. Davanın İhbar Edildiği Kişi.....	228
c. Yargılama Neticesinden Etkilenen Üçüncü Kişiler	231

VII. BİREYSEL BAŞVURU YOLUNA MÜRACAAT EDİLMESİNİN SONUÇLARI	237
A. Hükümün Şekli Anlamda Kesinleşmesine ve İcrasına Etkileri	237
B. Yargılamanın İadesine Müracaat İmkânına Etkileri	239

İKİNCİ BÖLÜM

BİREYSEL BAŞVURU SÜRECİNDE VERİLEBİLECEK KARARLAR

I. ÖN İNCELEME NETİCESİNDE VERİLEBİLECEK KARARLAR.....	249
A. İdarî Ret Kararı (Başvurunun Reddi Kararı)	250
1. Başvurunun Süresinde Yapılmaması Nedeniyle İdarî Ret	251
2. Başvuruda Şekli Eksiklikler Bulunması veya Harcın Ödenmemesi Nedeniyle İdarî Ret.....	252
a. Başvuruda Şekli Eksiklikler Bulunması veya Harcın Ödenmemesi.....	252
b. Başvurucuya Eksiklikleri Tamamlaması İçin Süre Verilmesi (Eksiklik Bildirimi).....	253
c. Eksikliklerin Süresinde Tamamlanmaması Nedeniyle İdarî Ret.....	257
3. İdarî Ret Kararına Karşı İtiraz Neticesinde Verilebilecek Kararlar.....	260
B. Başvurunun Kabul Edilebilirlik İncelemesi Yapılmak Üzere Komisyonlara Sevkedilmesi	261
II. KABUL EDİLEBİLİRLİK İNCELEMESİ NETİCESİNDE VERİLEBİLECEK KARARLAR	262
A. Kabul Edilemezlik Kararı	270
1. Anayasa Mahkemesi'nin Yetkisiz Olması	272
a. Kişi Bakımından Yetkisizlik.....	272
b. Zaman Bakımından Yetkisizlik.....	275
c. Yer Bakımından Yetkisizlik.....	277

d. Konu Bakımından Yetkisizlik	278
2. Başvuru Usûlüne Uyulmaması, Harç Yatırılmaması veya Süre Aşımı	279
a. Başvuru Usûlüne Uyulmaması	279
b. Başvuru Harcının Yatırılmaması	279
c. Süre Aşımı.....	282
3. Başvuru Yollarının Tüketilmemesi	299
a. Bireysel Başvurunun İkincilliği Prensibi	301
b. Tüketilmesi Gereken Başvuru Yolları.....	306
4. Ehliyetsizlik veya Başvuru Yetkisinin Bulunmaması.....	323
a. Ehliyetsizlik	323
b. Başvuru Yetkisinin Bulunmaması	324
5. Hukuki Yarar Bulunmaması	325
6. Başvurunun Açıkça Dayanaktan Yoksun Olması.....	327
a. Başvurunun Temellendirilmemiş Olması	330
b. Münhasıran Kanun Yolunda İncelenmesi Gereken İddialar İleri Sürülmesi.....	336
c. Başvurunun Karmaşık veya Zorlama Olması.....	337
d. Temel Haklara Yönelik Bir Müdahalenin Olmadığının veya Müdahalenin Meşru Olduğunun Açık Olması	340
7. Başvurunun Anayasal Önem Taşımaması ve Başvurucunun Önemli Bir Zarara Uğramamış Olması	343
B. Kabul Edilebilirlik Kararı	350
C. Başvurunun Reddi Kararı.....	353
1. Başvuru Hakkının Kötüye Kullanılması Sebebiyle Başvurunun Reddi Kararı.....	353
2. Mükerrer Başvuru Olması Nedeniyle Başvurunun Reddi Kararı.....	359
D. Düşme Kararı.....	363
III. GEÇİCİ HUKUKÎ KORUMA KARARLARI	363
A. Kararın Hukukî Niteliği.....	364

B. Geçici Hukukî Koruma Kararı Verilebilecek Hâller	368
C. Usûl.....	372
1. Karar Vermeye Yetkili Birimin Tespiti	372
2. İzlenecek Usûl.....	373
D. Geçici Hukukî Koruma Kararının Türleri	376
E. Geçici Hukukî Koruma Kararının Etkileri.....	378
F. Geçici Hukukî Koruma Kararının Kalkması.....	380
IV. ESAS İNCELEMESİ NETİCESİNDE VERİLEBİLECEK KARARLAR.....	385
A. Bireysel Başvuru Yolundaki Esas İncelemesi ile Kanun Yolu İncelemesinin Ayrımının Ortaya Konulması	389
1. Ayrımın Önemi	389
2. Ayrıma İlişkin Temel Kaideler ve Genel Çerçeve.....	394
3. İncelemenin Kapsamının Somutlaştırılması	405
a. Kanunların Temel Haklara Aykırı Olarak Yorumlanması	407
b. Yargılama Sürecinin Temel Hakları İhlâl Etmesi	411
c. Temel Hakları İhlâl Eden Bir Kanun Hükmünün Uygulanması	412
d. Sui Generis Bir Hâl Olarak Keyfilik Yasağının İhlâli.....	417
aa. Kanunların Keyfî Şekilde Yorumlanması	421
bb. Takdir Yetkisinin Keyfî Şekilde Kullanılması	428
cc. Vaktaların Keyfî Şekilde Değerlendirilmesi	429
dd. Delillerin Toplanmasında ve Değerlendirilmesinde Keyfilik.....	431
ee. Diğer Keyfî Yargılama Hataları.....	434
B. Hak İhlâli Olmadığına Karar Verilmesi	435
C. İhlâl Kararı.....	437
1. Anayasa Mahkemesi'nin İhlâl Edildiği İleri Sürülen Hak ile Bağlı Olup Olmadığı Sorunu.....	441
2. Medenî Yargıya İlişkin En Yaygın İhlâl Gerekçeleri	444
a. Adil Yargılanma Hakkı	448

aa. Mahkeme Hakkı	450
bb. Kanunla Kurulan, Bağımsız ve Tarafsız Bir Mahkeme Tarafından Yargılanma	458
cc. Hakkaniyete Uygun Olarak Yargılanma	463
dd. Makûl Süre İçinde Yargılanma.....	471
ee. Alenî Surette Yargılanma	481
b. Hukukî Dinlenilme Hakkı.....	485
aa. Bilgilenme Hakkı.....	489
bb. Açıklama ve İspat Hakkı	490
cc. Dikkate Alınma Hakkı.....	493
c. Mülkiyet Hakkı.....	499
3. İhlâlin Giderim Yöntemi.....	510
a. Yeniden Yargılama Yapılmak Üzere Dosyanın İlgili Mahkemeye Gönderilmesine Karar Verilmesi.....	513
b. Başvurucu Lehine Tazminata Hükmedilmesi	517
c. İhlâlin Tespitiyle Yetinilip Genel Mahkemelerde Dava Açılması Yolunun Gösterilmesi.....	523
D. Düşme Kararı.....	526
1. Düşme Kararı Verilebilecek Hâller.....	526
a. Başvurudan Feragat	527
b. Başvurunun Takipsiz Bırakılması.....	533
c. İhlâlin ve Sonuçlarının Ortadan Kaldırılmış Olması.....	534
d. Başvurunun İncelenmesinin Sürdürülmesini Haklı Kılan Bir Neden Görülmemesi.....	535
2. Düşme Kararı Verilebilecek Koşullar Oluşmasına Rağmen İncelemeye Devam Edilmesi	538
E. Kabul, Sulh ve Feragatin Mümkün Olup Olmadığının Değerlendirilmesi	539
F. Hükümün Tashihi, Tavzihi ve Tamamlanması	541
G. Yargılamanın İadesi.....	543
V. PİLOT KARAR USÛLÜNDE VERİLEBİLECEK KARARLAR... 545	
A. Genel Olarak.....	545
B. Pilot Karar Usûlünün Uygulanabileceği Hâller	546

C. Kararın Verilmesi	548
D. Kararın Etkileri	549

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BİREYSEL BAŞVURU SÜRECİNDE
VERİLEBİLECEK NİHAÎ KARARLARIN
MEDENÎ USÛL HUKUKUNA ETKİLERİ

I. ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARININ KESİNLİĞİ VE BAĞLAYICILIĞI	556
A. Anayasa Mahkemesi Kararlarının Kesinliği.....	556
B. Anayasa Mahkemesi Kararlarının Bağlayıcılığı.....	560
C. Anayasa Mahkemesi Kararlarının Etki Doğuracağı Anın Tespiti.....	566
II. USÛLE İLİŞKİN NİHAÎ KARARLARIN ETKİLERİ.....	569
A. İdarî Ret Kararının Etkileri	570
B. Kabul Edilemezlik Kararının Etkileri.....	573
1. Tüketilmemiş Başvuru Yollarına Müracaata Yönlendirme ...	576
2. AİHM'ye Başvuru İmkânının Değerlendirilmesi.....	577
C. Başvurunun Reddi Kararının Etkileri	578
D. Düşme Kararının Etkileri	579
1. Geçici Hukukî Koruma Önlemlerinin Akıbeti	580
2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Başvuru Yolunun Açılması.....	580
III. HAK İHLÂLİ OLDUĞUNA KARAR VERİLEREK YENİDEN YARGILAMA YAPILMAK ÜZERE DOSYANIN İLGİLİ MAHKEMEYE GÖNDERİLMESİNİN ETKİLERİ	581
A. Genel Olarak.....	581
1. Önceki Kesin Hükme Etkisi	586
2. Hükümün İcrasına Etkisi	590
3. Verilmiş Geçici Hukukî Koruma Önlemlerinin Akıbeti	596

4. İhlâl Kararının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Başvuru İmkânına Etkisi.....	597
B. Yeniden Yargılamanın Yapılacağı Mahkeme	598
1. Yeniden Yargılamanın Yapılacağı Mahkemenin Tespit Edilmesi	598
2. Dosyanın Mahkemeye Gönderilmesi.....	617
C. Yeniden Yapılacak Yargılamada Uyulacak Esaslar	621
1. Adli Yargı Mahkemelerinin Yeniden Yargılama Yapma Zorunluluğu	621
2. İnceleme Süreci ve Usûlü.....	627
a. Sınırlı Ön İnceleme ve İhlâl Teşkil Eden Kararın Kaldırılması	627
b. İnceleme Usûlü.....	630
3. İncelemenin Kapsamı.....	634
a. Genel Olarak.....	634
b. İlgili Mahkemenin İlk Derece Mahkemesi Olması Durumunda İncelemenin Kapsamı.....	642
aa. Yeni Vakıa Getirilip Getirilemeyeceği Meselesi	644
bb. Talep Sonucunun Değiştirilip Değiştirilemeyeceği Meselesi.....	648
cc. İslahın Mümkün Olup Olamayacağı Meselesi	650
dd. Yeni Delil İbrahim'in Mümkün Olup Olamayacağı Meselesi.....	656
ee. Usûlî Müktesep Hakkın İncelemenin Kapsamına Etkisi	658
c. İlgili Mahkemenin Bölge Adliye Mahkemesi Olması Durumunda İncelemenin Kapsamı.....	660
d. İlgili Mahkemenin Yargıtay Olması Durumunda İncelemenin Kapsamı.....	661
4. Anayasa'ya Aykırı Bir Kanun Hükmünün Uygulanması Sebebiyle Ortaya Çıkan İhlâllerin Hususiyeti.....	664
D. Yeniden Yargılama Neticesinde Verilebilecek Kararlar	678
1. Karar Verilirken Riayet Edilmesi Gereken Kurallar	678

2. Verilebilecek Kararlar	681
3. Kararlara Karşı Hukukî Çareler.....	687
a. Kanun Yolu Denetimi ve Akabinde Bireysel Başvuru	687
aa. Müracaat Edilecek Kanun Yolunun ve Uyulacak Esasların Tespiti.....	688
bb. Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru	692
b. Doğrudan Anayasa Mahkemesi'ne Başvuru İmkânının Değerlendirilmesi.....	694
c. Doğrudan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Başvuru İmkânının Değerlendirilmesi.....	695
4. Yeni Hükümün İcrasına İlişkin Meseleler	696
IV. ESASA İLİŞKİN DİĞER KARARLARIN ETKİLERİ	699
A. Hak İhlâli Olmadığına Karar Verilmesinin Etkileri.....	699
1. Genel Olarak.....	699
2. Devam Eden Bir Yargılama Olması Durumunda Bu Yargılamaya Etkisi	700
3. Geçici Hukukî Koruma Kararlarına Etkisi.....	702
4. Hükümün İcrasına Etkisi	703
5. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Başvuru Yolunun Açılması.....	703
B. Hak İhlâli Olduğuna Karar Verilerek Başvurucu Lehine Tazminata Hükmedilmesinin Etkileri.....	705
1. Genel Olarak.....	705
2. Devam Eden Bir Yargılama Olması Durumunda Bu Yargılamaya Etkisi	707
3. Geçici Hukukî Koruma Kararlarına ve Hükümün İcrasına Etkisi.....	710
4. İhlâlin Giderilmediği Kanaatinde Olan Başvurucunun Müracaat Edebileceği İmkânlar.....	711
5. Devlet'in Davaya Bakan Hâkime Rücu İmkânının Değerlendirilmesi.....	712
C. İhlâlin Tespitiyle Yetinilip Genel Mahkemelerde Dava Açılması Yolunun Gösterilmesinin Etkileri	714

1. Genel Olarak.....	714
2. Geçici Hukukî Koruma Kararlarına ve Hükümün İcrasına Etkisi.....	715
3. Tazminat Davası.....	716
a. Görevli Mahkemenin Tespiti ve Yargılamada Uyulacak Esaslar.....	717
b. Tazminat Davası Sonunda Verilebilecek Kararlar ve Etkileri.....	719
V. BİREYSEL BAŞVURU SONUCU VERİLEN KARARLARIN SOMUT UYUŞMAZLIK DIŞINDAKİ ETKİLERİ.....	721
A. Kararların Objektif Etkilerinin Ana Hatlarıyla Ortaya Konulması.....	721
1. Objektif Etki ve Genel Eğitici Etki.....	721
2. Anayasa Şikâyeti Yoluyla Geliştirilmiş Olan Önemli Medenî Usûl Hukuku Müesseseleri.....	728
a. Anayasal Hukukî Korunma Talebi Kavramının ve Etkin Hukukî Korunma Hakkının Gelişimi.....	730
b. Adil Yargılanma Hakkının ve Öngörülebilir Yargılanma Hakkının Gelişimi.....	732
c. Hukukî Dinlenilme Hakkının Gelişimi.....	733
B. Yasama Organına Etkileri.....	736
C. Yürütme Organına Etkileri.....	743
D. Yargı Mercilerine Etkileri.....	746
1. İçtihatları Birleştirmeye Yöneltilme Fonksiyonu.....	749
2. Uygulama Değişikliklerine Yöneltilme.....	755
3. Doğru Uygulamaları Teyit Etme ve Geliştirme Fırsatı Sunma.....	768
4. Derece Mahkemesi Uygulamalarının Anayasallaşması.....	769
SONUÇ.....	773
KAYNAKÇA.....	809